

#Stembuzz | Economisch Bureau & Sector Advisory | 18 maart 2021

#Stembuzz – Linksom of rechtsom naar een hoger minimumloon

Piet Rietman en Albert Jan Swart

Het stof is opgetrokken: de VVD is opnieuw de grootste partij van Nederland. Wij verwachten dat premier Rutte ofwel een centrumrechtse coalitie, ofwel een brede coalitie met progressieve partijen kan vormen. Deze routes hebben verschillende implicaties voor de verhoging van het minimumloon. Gelet op de verkiezingsprogramma's lijkt het waarschijnlijk dat het minimumloon wordt verhoogd met minstens tien procent.

Of een verhoging *wenselijk* is, is in de eerste plaats een rechtvaardigheidsvraagstuk. Kiezers kunnen het bijvoorbeeld rechtvaardig vinden om een grote groep mensen uit de armoede te tillen, of het juist rechtvaardig vinden om een zekere mate van inkomensongelijkheid te hebben omdat dit prestatie belooft. In de discussie over het minimumloon voorafgaand aan de verkiezingen hebben wij ons daarom [op het standpunt gesteld](#) dat het niet aan economen is om zich uit te laten over de wenselijkheid van een hoger minimumloon, maar dat dit politieke vraagstuk aan de kiezer en de politiek is. Wel hebben wij steeds aangegeven wat de economische gevolgen van een verhoging zijn: voor de werkloosheid vallen de negatieve gevolgen mee. Voor de overheidsfinanciën zijn de gevolgen niet per se negatief. Ondertussen heeft een verhoging wel een duidelijk positief effect: een impuls voor de consumptie en daarmee voor de inflatie en economische groei.

We identificeren drie *voor de hand liggende onderwerpen* aan de formatietafel:

- 1. Naar welk bedrag wordt het minimumloon verhoogd?**
- 2. In hoeverre blijft de koppeling met AOW en bijstand in stand?**
- 3. In hoeverre leidt de verhoging van het minimumloon tot een stijging van de loonkosten voor werkgevers?**

Daarnaast zijn er drie *easter eggs* aan de formatietafel. Kabinetsformaties in het verleden leren dat er altijd onverwachte wendingen zijn en dat soms dingen worden besloten die in geen enkel verkiezingsprogramma staan. Ook zijn sommige onderwerpen (denk aan de samenhang met het afschaffen van toeslagen) dermate complex dat de uitkomst moeilijk te overzien is, niet in de laatste plaats voor de onderhandelaars. Deze drie easter eggs zijn:

- 4. Het minimumloon wordt naar een vast bedrag verhoogd en de huidige systematiek van halfjaarlijkse verhogingen wordt afgeschaft**

- 5. Een verhoging van minimumloon of uitkeringen valt op zo'n manier samen met beleidswijzigingen in belastingen en toeslagen dat lage inkomens er alsnog op achteruit gaan. Of er wordt niet via het minimumloon, maar via veranderingen in het belasting- en toeslagenstelsel gesleuteld aan de lage inkomens.**
- 6. De verhoging, of delen van de verhoging, wordt afhankelijk gemaakt van een onderzoek of evaluatie**

Er lijkt alleen een coalitie met VVD en D66 denkbaar. Zij hebben in de voorlopige uitslag van donderdagochtend 59 zetels. Er zijn grofweg twee routes om aan de resterende 17 zetels te komen die nodig zijn voor een meerderheid:

- Centrumrechts: met het CDA (15 zetels). Dan zijn er nog twee zetels te kort voor een meerderheid. Kleine rechtse of middenpartijen zouden kunnen worden toegevoegd om tot een meerderheid te komen zoals de ChristenUnie, SGP, JA21, 50Plus of Volt.
- Brede coalitie: met twee progressieve partijen, waarvan de PvdA er één is. PvdA en GroenLinks is daarbij de waarschijnlijkste route (16 zetels). Om aan een meerderheid te komen zou in zo'n brede coalitie een kleinere partij of toch ook weer het CDA in beeld kunnen komen.

De relevante partijen zijn dus VVD, D66, CDA en de linkse partijen. We bespreken eerst kort de verkiezingsprogramma's van deze partijen. Vervolgens bespreken we wat de twee coalitierichtingen kunnen betekenen voor de zes genoemde onderwerpen.

VVD verhoogt minimumloon met 10 procent, AOW deels, verhoogt bijstand niet

Aangezien de VVD de grootste partij is, zal die in alle gevallen veel invloed uitoefenen. In haar verkiezingsprogramma schrijft de VVD dat het minimumloon omhoog moet zodat werken meer gaat lonen. In de doorrekening van het Centraal Planbureau (CPB) is uitgegaan van een verhoging van 10 procent. De koppeling met de bijstand wordt losgelaten. Het CPB doet de omstrede aanname dat hierdoor de prikkel om te gaan werken wordt vergroot. Daardoor zou het arbeidsaanbod toenemen. Het CPB neemt aan dat de vraag naar arbeid op termijn het aanbod volgt, waardoor de maatregel structureel werkgelegenheid creëert. Werknemers met een minimumloon profiteren dan. De inkomensongelijkheid neemt wel toe doordat AOW en bijstand niet meestijgen met het flink hogere minimumloon. Sommige uitkeringsgerechtigden leveren 1,6 procent koopkracht in. Dit komt bijvoorbeeld door veranderingen in de huur- en zorgtoeslag. Vooral de bijstandsgerechtigden gaan erop achteruit doordat de uitkering wordt bevroren, terwijl de AOW nog wel wordt geïndexeerd. Gepensioneerden profiteren ook van een hogere ouderenkorting.

D66 verhoogt minimumloon met ruim 10 procent, deels ook AOW en bijstand

D66 wil het wettelijk minimumloon verhogen met "tenminste" 10 procent. De partij wil zowel het minimumloon verhogen met 10 procent, zoals de VVD, als ook de werkweek vaststellen op 36 uur, zoals het CDA. Het gevolg is dat het minimumloon in de praktijk stijgt met meer dan 10 procent. De koppeling met AOW en bijstand wordt deels losgelaten: de helft van de stijging van het minimumloon wordt ook in de uitkeringen doorgevoerd. De toeslagen worden afgeschaft, maar vervangen door een verzilverbare heffingskorting. Al met al stijgt de koopkracht van lage inkomens.

CDA verhoogt minimumloon, AOW en huurtoeslag en verlaagt tarief eerste schijf inkomstenbelasting

Ook het CDA neemt waarschijnlijk deel aan de coalitie. De partij schrijft dat mensen met een minimumloon “onder de streep” erop vooruit moeten gaan: “We kunnen dat bereiken door gerichte lastenverlichting, een verhoging van het minimumloon of een combinatie van ingrepen.” In de CPB-doorrekening is uitgegaan van een wettelijk minimumloon op basis van een 36-urige werkweek. Voor werknemers met een minimumloon die meer uren werken betekent dat in een aantal bedrijfstakken dat het brutoloon wordt verhoogd, bij 40 uur bijvoorbeeld ruim 11 procent. Het CDA is dus minder expliciet dan de VVD over een verhoging van het minimumloon, maar lijkt toch een soortgelijke verhoging van het minimumloon te beogen. De koppeling met uitkeringen wordt losgelaten, maar het CDA wil wel de AOW verhogen. Toch gaan ook uitkeringsgerechtigden erop vooruit, bijvoorbeeld door de verlaging van het tarief in de eerste schijf voor de inkomstenbelasting en een verhoging van de huurtoeslag.

Linkse partijen hebben hogere ambities met het minimumloon

Linkse partijen zoals PvdA en GroenLinks willen het minimumloon stapsgewijs verhogen, maar verschillen van mening over de gewenste hoogte van het minimumloon en de koppeling met uitkeringen. Zo wil de PvdA het minimumloon verhogen naar 14 euro, een flinke stijging. De stijging wordt gecombineerd met een verkorting van de werkweek naar 36 uur en het verlagen van de leeftijdsgrens voor het minimumjeugdloon. De PvdA behoudt bij de verhoging van het minimumloon de koppeling met de uitkeringen, zodat die meestijgen. GroenLinks wil een verhoging van het minimumloon van 20 procent en laat de koppeling met uitkeringen deels los: de bijstand stijgt wel mee, de AOW voor de helft. Ook het tempo van de stapsgewijze verhoging verschilt.

Centrumrechts of brede coalitie?

Gezien de verkiezingsprogramma's lijkt het erop dat het minimumloon sowieso omhoog gaat. De precieze stijging zal afhangen van de coalitievorming. Bij een centrumrechtse coalitie lijkt een stijging van 10 procent voor de hand te liggen. De AOW stijgt vermoedelijk in beperkte mate mee. Over de bijstand verschillen de partijen van mening: alleen bij D66 stijgt die ook enigszins, VVD en CDA willen de koppeling van het minimumloon met de bijstand loslaten. Toch kan ook bij het CDA de koopkracht van bijstandsgerechtigden toenemen door een verlaging van het tarief van de eerste schijf van de inkomstenbelasting en een verhoging van de huurtoeslag. Hoe de koopkracht van minimuminkomens zich ontwikkelt zal dus niet alleen afhangen van de stijging van het wettelijk minimumloon, maar ook van de hervorming van het belasting- en toeslagenstelsel.

Daarnaast ligt ook nieuwe wet- en regelgeving rond flexarbeid voor de hand. Tijdens de campagne heeft CDA-lijsttrekker Wopke Hoekstra erop gehamerd de adviezen van de Commissie-Borstlap te willen opvolgen. Borstlap adviseerde onder meer het minimumloon voor flexcontracten te verhogen en strengere regels in te voeren rond laagbetaalde zzp'ers en uitzendkrachten. De verhoging van het minimumloon, de hervorming van het belastingstelsel en de nieuwe wetgeving rond flexibele arbeid kunnen leiden tot hogere kosten voor werkgevers. Anderzijds heeft bijvoorbeeld de VVD nagedacht over de loonkosten voor werkgevers. Zo schrijft de partij de bestaande loonkostenvoordelen 'gericht' te willen maken. Onder de bestaande Wet tegemoetkomingen loondomein (Wtl) kunnen werkgevers onder voorwaarden aanspraak maken op een subsidie per verloond uur voor medewerkers die moeilijk aan werk komen, zoals werknemers met een arbeidsbeperking. De nieuwe coalitie zou de loonkostenvoordelen kunnen verruimen om voor werkgevers de gevolgen van een stijging van het minimumloon wat te verzachten en tegelijkertijd kwetsbare groepen meer kansen te bieden op de arbeidsmarkt.

Een brede coalitie zal het minimumloon vermoedelijk meer dan 10 procent verhogen, gezien de veel hogere ambities op dit vlak van de linkse partijen PvdA en GroenLinks. Een brede coalitie met linkse partijen zou vermoedelijk meer oog hebben voor AOW en bijstand, want D66, vermoedelijk na de VVD de grootste partij, wil ook de uitkeringen laten stijgen, net als de linkse partijen.

Conclusie

Een centrumrechtse coalitie zal het minimumloon vermoedelijk verhogen met tien procent, een brede coalitie met linkse partijen waarschijnlijk wat meer, waarbij vermoedelijk ook AOW en bijstand zouden profiteren. Hoe groter de verhoging, hoe waarschijnlijker dat dit stapsgewijs gaat en afhankelijk is van het monitoren van werkgelegenheidseffecten. De nieuwe coalitie zal grote hervormingen moeten doorvoeren in het complexe belasting- en toeslagenstelsel en op het gebied van flexarbeid (Commissie-Borstlap). Een ambitieus regeerakkoord waarin een aantal moeilijke knopen in één keer wordt doorgehakt ligt daarom voor de hand.

Andere publicaties uit deze serie

- [Verkiezingen en rente](#)
- Energietransitie – meerdere artikelen, **vanaf de week van 8 maart**.
- Arbeidsmarkt – **Week van 15 maart**
- Minimumloon – **Week van 15 maart**
- Stikstof – **Week van 22 maart**
- Groeifonds – **Week van 22 maart**
- Brede welvaart – **week van 22 maart**

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door ABN AMRO betrouwbaar geachte gegevens en informatie. Door de onzekerheid over het verloop van het coronavirus zijn deze verwachtingen met meer onzekerheid omgeven dan gebruikelijk. Noch ABN AMRO, noch functionarissen van de bank kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventueel aanwezige onjuistheden. De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd. Het gebruik van tekst of cijfers uit deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Teksten zijn afgesloten op 15 maart 2021 © ABN AMRO